

**Становище по темите от компетентност на ВСС, засегнати в
оповестения на 30 септември 2020 г. първи Доклад на ЕК в рамките на
Годишния преглед за върховенството на закона в Европейския съюз
за 2020 г., във връзка с предстоящото изслушване на Доклада за
България на 10 ноември 2020 г.
(резюме)**

Във връзка с констатациите в стълб 1 „Правосъдна система“, раздел „Качество“, част „Финансовите и човешките ресурси са повод за загриженост“, според които *„органите сред които и прокуратурата и Специализираният наказателен съд, имат проблеми, свързани с липсата на човешки или финансови ресурси, въпреки докладваните инвестиции, направени от правителството в правосъдната система през последните години“*, е посочено, че видно от Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието за 2020 г. графики 32-35 България е на първо място сред държавите - членки от общия размер на общите държавни разходи за съдилища, като процент от БВП и на едно от последните места от общия размер на общите държавни разходи за съдилища в евро на глава от населението (източник: Евростат). Уточнява се, че по-богатите икономики, които отделят повече средства в евро на глава от населението за държавни разходи за съдилища отчитат по-нисък размер на общите държавни разходи за съдилища, като процент от БВП. По отношение на общия размер на общите държавни разходи за съдилища през 2018 г. (графика 34) , като процент от общите разходи (източник Евростат), през 2019 г. България е на второ място сред държавите-членки, като съществен дял заемат разходите за персонал - 89.86%, оперативни разходи/текущи разходи - 8.61%, капиталови разходи - 1.53%, в т.ч. разходи за дълготрайни активи - 0.64% и разходи за основен ремонт на ДМА 0.87%.

В същата графика 34 от Информационното табло на ЕС за 2020 г. е отчетен един от най-големите разходи за възнаграждения и заплати на съдии и съдебни служители, по който показател България е поставена на второ място измежду всичките 27 държави-членки на ЕС.

По отношение на констатациите, *относно дългия период, необходим за придобиване статут на несменяемост*, е посочено, че същият е регламентиран в Конституцията на Република България и Закона за съдебната власт (ЗСВ) и в този смисъл има конституционен и законодателен характер. Петгодишният период за придобиване статут на несменяемост е целесъобразен, тъй като по-продължителният период дава възможност за ясна преценка на професионалните качества на магистрата, включително и неговата пригодност да изпълнява съответната длъжност. В този смисъл се потвърждава становището по повод препоръка VI, т.19, отразено в Четвъртия годишен доклад на GRECO за 2019 г., че „петгодишният период за атестация има мотивиращ ефект върху

магистратите да покажат своите професионални и морални качества за по-дълъг период“.

По отношение на констатациите в частта „Независимост“ - „Цялостната структура на ВСС би могла да ограничи способността му да гарантира независимостта на съда срещу натиск от страна на изпълнителната, законодателната или съдебната власт, включително главната прокуратура и самия ВСС. Рискът за независимостта на съда се доказва от броя на съдиите, подложени на нападки и целенасочени критики въз основа на съдържанието на техните решения, или от реториката, използвана неотдавна от публични личности“, се пояснява, че по-голяма част от изложените съображения, свързани с рисковете за независимостта, касаят съществуващата законодателна уредба, но ВСС не разполага със законодателна инициатива. Посочено е, че Съветът реагира на посегателствата срещу независимостта на съдебната власт чрез своите колегии, а в случаи на системност и ескалиране на напрежението чрез Пленума на ВСС (ПВСС). Уточнено е, че съгласно ЗСВ, решенията се вземат след проведено гласуване, с мнозинство, повече от половината от присъстващите членове, а законово определената структура и функции на ВСС, като колективен орган са причина в конкретни случаи, след проведени дискусии и гласуване да няма приети решения. В отговор на очакванията на магистратите за адекватна реакция при случаи на ескалиращо обществено напрежение, в периода 2013-2020 г. са приети редица документи, изготвени с участието на членове на Съвета, магистрати и съдебни служители, регламентиращи стандарти, правила и процедури за реакция при накърняване на независимостта, при превенция и възникване на комуникационни кризи. Съдийската колегия прие Стандарти за независимостта на съдебната власт (2018 г.) и Механизъм за действие на Съдийската колегия на ВСС в случаи на засягане на независимостта и/или опит за оказване на натиск върху съдиите и съда (2020 г.). Прокурорската колегия прие Механизъм за публична реакция (2019 г.). Стандартите и механизмите отразяват относимата съдебна практика на Европейския съд по правата на човека, опитът на Европейската мрежа на съдебните съвети, решения на Съвета на Европа, на Консултативните съвети на европейските съдии и прокурори, Венецианската комисия, Международната асоциация на съдиите и ООН.

Съдийската колегия на ВСС реагира при всеки сигнал или се самосезира при наличие на данни за оказан натиск върху независимостта на съдии, уронване на честта и достойнството им, обидни квалификации и заплахи. В периода от 1 януари 2018 г. до 15 октомври 2020 г. 19 пъти е изразена институционална подкрепа в случаи на накърняване на независимостта на съдебната власт и на българските съдии, включително при засягане на личните им права. В резултат на приетите стратегически документи и позиции на съдийската колегия в защита независимостта на

съдебната власт и на съдиите, случаите на посегателство срещу тях намаляват в годините.

По отношение на поставения въпрос *за цялостната структура и състава на съдийската колегия на ВСС и на Пленума на ВСС и дали те могат да гарантират независимостта на съда срещу натиск от страна на изпълнителната, законодателната или съдебната власт*, са направени редица уточнения. Съгласно чл. 33, ал. 4 ЗСВ, Съдийската колегия приема с мнозинство от не по-малко от осем гласа решенията по всички кариерни въпроси на съдиите, като законова норма съдържа в най-висока степен гаранции, че всички решения, касаещи индивидуалната независимост на съдиите, се взимат с квалифицирано мнозинство, което изключва възможността която и да е от двете квоти в колегията да осъществява решаваща роля.

По отношение на структурата на ВСС като проекция на европейския модел на съдебен съвет, е изтъкнато, че българският съдебен съвет отговаря в най-висока степен на утвърдените от Съвета на Европа базови стандарти, дори в по-голяма от тази в Германия, Финландия, Австрия и др. Уточнено е, че ВСС по отношение на състава отговаря на Становище № 10 (20027) на Консултативният орган на европейските съдии (КСЕС), в което се препоръчва т. нар. смесен състав на съдебните съвети - съдии, избрани от съдии и членове, които не са съдии, за да се осигури допълнителен източник на легитимност на съдебната власт и тя да се предпази от самозатваряне и създаване на впечатление за корпоративност и непотизъм. ВСС отговаря в много голяма степен и на останалите базови критерии в цитираното становище: съдебната власт да управлява свой бюджет, решенията на съвета да са мотивирани и обжалваеми, дейността на съвета да се отчита в доклади, съветът да има компетенции по подбор, назначаване и повишаване на съдиите при абсолютна прозрачност относно критериите за подбор, да решава етичните въпроси, да отговаря за обучението и квалификацията на магистратите, да няма правомощия по отношение работата на отделните съдии и други.

Отчетено е, че въпросът за независимостта на съдебната система е неразривно свързан с въпроса за качеството и прозрачността на правосъдието. Обърнато е внимание, че фундаменталните условия за това са свързани с въпросите за гарантирано случайно разпределение на делата и гарантирано обективен, прозрачен и основан изцяло на професионалните и етичните качества подбор на съдиите в конкурсите за назначаване и повишаване в длъжност. Принципът за случайно разпределение на делата в съдилищата е реализиран чрез информационна Централизирана система за разпределение на делата (ЦСРД), която е внедрена във всички съдилища с решение на ВСС от месец май 2015 г., като е избрана без процедура по Закона за обществените поръчки информационна система, разработена от "Смарт Системс 2010" ЕООД. С оглед надежността и сигурността на

използвания програмен продукт на 18.04.2019 г. ПВСС взе решение по протокол № 10 да се извърши техническа експертиза на системата за случайно разпределение, чрез отправяне на покана на сайта на ВСС до всички заинтересовани лица да предоставят оферта със задача: „Анализ на информационната сигурност на ЦСРД с оглед ограничаване на вътрешни и външни уязвимости на системата“. Съгласно решение по т. 1 от протокол № 8/09.04.2020г. на ПВСС е приет доклад на избрания изпълнител “Аматас” ЕАД за извършен одит на информационната сигурност на ЦСРД с оглед ограничаване на вътрешни и външни уязвимости на системата. В резултатите от този одит са идентифицирани множество критични уязвимости в системата на ЦСРД, които могат да доведат до цялостна манипулация на резултатите от случайното разпределение на съдии по съответните дела. След детайлно обсъждане и анализ на изключително тревожните констатации в доклада бяха предприети мерки за отстраняване на конкретните вътрешни и външни уязвимости на системата. Съгласно решение по т. 15 от протокол № 24/24.09.2020 г. ПВСС прие доклад за вторичен одит на информационната сигурност, който потвърди, че констатираните по-рано уязвимости са отстранени.

По отношение на направената констатация, че *към настоящия момент има свободен достъп до съдържанието на декларациите на магистратите по чл. 195а, ал. 1 от ЗСВ и в частност членството им в професионални организации, въпреки отпадналото задължение това да се декларира*, са посочени решенията на Съдийската колегия на ВСС от 20.10.2020 г. и на Прокурорската колегия на ВСС от 21.10.2020 г., с които са изменени правилата за водене на Централен публичен регистър на декларациите по чл. 195а, ал. 1 от ЗСВ от съдийската колегия и от прокурорската колегия. По предложение на колегиите Пленумът на ВСС одобри новия образец на декларациите по чл. 195а, ал. 1 от ЗСВ.